

Toužetín | Detail mlýnu

Identifikační údaje

Adresa	Toužetín Donín 46 440 01
Okres	Louny
Katalogové číslo	P 58
Katastrální území	Toužetín
GPS	50° 18' 42.0" 13° 53' 48.3"
Mapová značka	Holandský / Objekt bez technologie
Poloha vůči obci	500 m JV od obce
Číslo kulturní památky	42919/5-1453 z r.1964 otevřít list NPÚ
Přístupnost	Nepřístupný
Rok stavby	asi 1851
Rok zániku	

Stručný popis

Přesné datum postavení mlýna holandského typu neznáme. Byl postaven Josefem Nitkou v rozmezí let 1850-51 na místě bývalého lomu na opuku, což vysvětluje čtyři metry hluboké základy i podsklepení. Průměr čtyřpodlažní stavby u země je 9,5 m a celková výška je 15 m. Je to nejvyšší větrný mlýn u nás. Tloušťka zdí u země je 1,3 m a nahoře 0,8 m. Průměr větrného kola byl 18 m.

V roce 1860 byl zaznamenán roční výkon mlýna 180 q mouky a čistý výnos 1260 zlatých. Na vítr mlel mlýn do roku 1879. Poté, co silný vítr opětovně polámal křídla, se rozhodl stárek Antonín Vydra přestavět mlýn na parní pohon. Byl přistavěn komín, vykopána 20 m hluboká studna a zabudován parní stroj. V roce 1894 vypukl v mlýně první požár. Po druhém požáru v roce 1898 už stárek provoz mlýna ukončil a parní stroje prodal. Po zavedení elektrického proudu se od roku 1928 do roku 1940 ještě šrotovalo. V roce 1960 prošel mlýn kompletní přestavbou na obydlí. Na západě k němu přiléhá jednopatrová budova postavená již před rokem 1910. Z mlýnské vybavení zůstaly jen mlýnské kameny v zahradě a komín od parního pohonu. Budova mlýna byla pečlivě udržována Jiřím Kozákem, vnukem posledního mlynáře. Ten zemřel v roce 2015. Ořechový sad okolo brání celkovému pohledu na zachovalou stavbu.

Pokorný:

Zprávy o datu založení tohoto zděného mlýna se různí: Donínská kronika uvádí (556) již rok 1846 s tím, že mlýn postavil Rudolf Nitka a roku 1851 prodal mlýn manželům Patzenhauerovým. Podle V. Hadače (557) mlýn postavil Josef Nitka ze Šlapanic roku 1851 na poli (pozemková parcela č.42), koupeném roku 1850 od manželů Fouskových z Donína čp. 4. Budova bývalého větrného mlýna stojí asi 400 m na JJV od kaple v Doníně na kopci nad Toužetínem a je dnes označena čp. 46. mlýn byl pětioschodový. R. 1879 byla křídla větrem polámana a stárek Antonín Vydra přestavěl mlýn na parní pohon, přistavěl zděný komín a 12 m hlubokou studnu (557). R. 1894 mlýn vyhořel poprvé, podruhé r. 1898, kdy jeho provoz byl definitivně zastaven. Parní stroje byly prodány do tkalcovny v Boskově (556). R. 1928 byla část mlecího zařízení ještě zachována, budova sloužila za sýpku a hospodářské skladiště (557). Pozemky byly pojaty do JZD, jehož se stal jejich majitel J. Kozák členem (558) (559). Lokalita větrného mlýna je položena cca 365 m n.m. (560).

J. Kozák celou budovu někdejšího větrného mlýna ve všech pěti podlažích vzorně restauroval na obytnou jednotku a má v úmyslu opatřit k budově i křídla. V přízemí je dnes budova rozšířena o přístavek (561).

(556) GÚ-ČSAV, VM-Č, sdělení rady MNV v Doníně z 12.2. 1956, zn. Kř/56 s příloženým výpisem z kroniky o větrném mlýně v obci Donín.

(557) V. Hadač, Větrák v Doníně na Lounsku, ČT, roč. 28/1928, 256.(S tím shodný údaj ZLA Třeboň, sdělení z 28.12. 1953, čj. 193/2/HG).

(558) Cit. sdělení rady MNV v Doníně. Jmenovaný má i fotografie někdejšího mlýna. Výpis z kroniky je podstatně obsáhlejší než Hadačův článek a v podrobnostech se od něho liší.

(559) Okrouhlý půdorys někdejšího mlýna je patrný na katastrální mapě z roku 1872 (GÚ-ÚAGK, SK, katastrální mapa i.č. 1444, 1872, list 3, Donín). Statistický lexikon obcí v ČSR, I. země Česká, Praha 1934, 210, uvádí jednotlivý dům Větrník.

(560) Státní mapa 1:5000 – odvozená, list Louny 0-6, 1951.

(561) Zjištěním na místě 7.9. 1970. J. Kozákovi děkujeme za půjčení výpisu z kroniky. Srov. sdělení MNV v Toužetíně z 5.10. 1970, (GÚ-ČSAV, VM-Č.).

Historie

Dominantní stavební konstrukce

Zděná - kamenná

Historické prvky

Exteriér

- Kamenické prvky
- Komín
- Okna

Parametry

Průměr čtyřpodlažní stavby u země je 9,5 m a celková výška je 15 m. Je to nejvyšší větrný mlýn u nás. Tloušťka zdí u země je 1,3 m a nahoře 0,8 m. Průměr větrného kola byl 18 m.

Technologie

Technologické vybavení

Popis technologického vybavení

Technologické vybavení

Stopy po neexistující mlýnské technologii

Doplňkový provoz

Doplňkový provoz - popis

Historické prvky

Parametry

Literatura a pramenyZajímavostiOstatní**Žádost o povolení stavby** mlýna kterou předložil pan Josef Nitka v roce 1850 vyvolala mezi občany Donína odpor. Pan František Heft 5. dubna 1851 posílá stížnost na „Weleslavnou c.k. Wládu krajskou“. Stěžuje si, že nebyl přizván k místnímu šetření a že nemůže se stavbou souhlasit, neboť stavba mu bude stínit jeho pole dva sáhy vzdálená od uvažované stavby a že přístupové cesty nejsou vhodné. Když se stavebník zavázal:

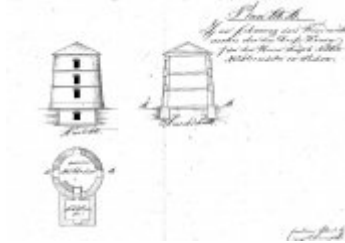
- na vlastní náklady zřídit a udržovat dvojnásobnou cestu (pro příjížku a odjížku)
- na mlýně nedržet malou drůbež, která by mohla hraničním polnostem škodit
- většího dobytka chovat co nejméně

Za těchto podmínek byla stavba povolena a provedena.**Osamělá stavba větrného mlýna** poskytovala nenápadné útočiště pronásledovaným lidem. Ve větrném mlýně v Doníně se jich během 2. světové války vystřídalo několik. V roce 1940 poskytl útočiště rodině židovského lékaře MUDr. Hübschmana. V roce 1942 se zde ukrývali dva francouzští vojáci, v roce 1943 dva ruští utečenci a konec války na mlýně přečkali dva angličtí zajatci. Utajení však nebylo vždy dokonalé, takže v roce 1944 gestapo obyvatelé mlýna zatklo a vyslýchalo, ale pro nedostatek důkazů je nakonec propustilo domů.FotogalerieZákladní

obrázky

Plány - stavební a konstrukční

Obrazy

Historické fotografie a pohlednice

